

**Тыва Республиканың Мөңгүн-Тайга кожуунунун
Муниципалдыг бюджеттиг ниити өөредилге чери
Мөген-Бүрен ортумак ниити өөредилге школазы**

МК-ның хуралынга
«Көрген» удуртукчузу
Чуулар Н.Х.
«30» август 2023 ч.

«Хынаан»
Директорнун өөредилге талазы-
биле оралакчызы
Балды Ч М-Б
« 1 » сентябрь 2023 ч.

«БАДЫЛААН»
Мөген-Бүрен ортумак
школазы
Директор Комбу О.С. /
« 01 » сентябрь 2023 ч.

8-кн класстарның төрээн (тыва) литература эртеминге
ажылчын программа. Төрээн чогаал 8 класс. Кол ниити өөредилге / Л.Х. Ооржак тургускан. –
Кызыл: НШХИ. 2021. – 36 а. Программаны кол болгаш ниити өөредилгениң федералдыг
күрүне стандартынга даянып тургускан.
(2023 -2024 өөредилге чылы)

8 класс, Төрээн чогаал, Кызыл – 2022 ч.,
Авторлары: М.А.Күжүгет, Л.Х.Ооржак

Кызыл-Хая, 2023
Т А Ы Л Б Ы Р Б И Ж И К

Төрээн (тыва) литература. Кол ниити өөрөдигениң 5–9 класстарга, ортумак (долу) ниити өөрөдигениң 10–11 класстарга чижек программалар / 5–7 класстарга хамаарышкан уткалыг кезектерни п.э.к. Е.Т. Чамзырын, 8–9 класстарга – М. А. Күжүгет, 10–11 класстарга – Л.Х. Ооржак ажылдап кылганнар. – Кызыл: НШХИ. 2018. – 112 ар.

Программаны кол болгаш ниити өөрөдигениң федералдыг күрүне стандартынга даянып тургускан.

Төрээн (тыва) литератураны өөрөдириниң сорулгалары

Төрээн (тыва) литератураны өөрөдириниң кол сорулгалары: чаагайүзел-бодалдыг, сагыш-сеткилиниң делегейи делгем, быжыг хамааты туруштуг, чогаадыкчы арга-шинектиг, бурунгаар көрүштүг, шиңгээткен билиглерин амыдыралга боттандырып билир келир үениң хамаатызын хевирлээринге, ооң сонуургалдарын хандыраынга, сайзырадырынга таарымчалыг байдалдарны тургузары. Төрээн (тыва) чогаалды школага өөрөдириниң сорулгаларын шиитпирлээриниң аргалары:

- кижилер-биле эптиг-чөптүг харылзажылганы чорударынга төрээн (тыва) болгаш Россияның хөй аймак-сөөк чоннарының база делегей чоннарының чогаалдарын сайгарып өөрениринге төрээн дылдың үнөзүн, ооң эгээртинмес байлаан медреселдиги-биле ажыглап өөренирин билиндирери;
- чечен чогаал онзагай уран-чечен делегей дээрзин база уран чүүлдүң бир хевири деп билиндирип, чечен сөзүглелдин эстетиктиг болгаш мөзү-шынар илереди утказының үнөзүн билиринче углаары;
- чечен чогаалдың сөзүглелиниң онзагайын, уjur-утказын, бижиттинген аянын, дылының уран чурумалдыг аргаларының тема болгаш идеяны тодарадырынга уjur-дузазын, өске чогаалдар-биле деңнеп сайгарар арга-шинээн сайзырадыры;
- чогаалга хамаарыштыр сайгарылганы уран чүүлдүң өске хевирлери-биле деңнеп сайгарары;
- класска азы бот-тускайлаң номчаан чогаалдарынга хамаарыштыр шүгүмчүлелдиг чүүлдерни, үнелелдерни логиктиг угаап-бодап, шын чугаалап, бижип өөрениринге чаңчыктырары;
- бодунуң бодалын чогаал сөзүглелинден алган чижектер-биле бадыткап, бижимел болгаш аас чугаага тода илередири;

Төрээн (тыва) чогаал эртемниң шиңгээткениниң бот-тускайлаң, метапредметтиг болгаш предметтиг түңнелдери

Бот-тускайлаң түңнелдер

- Чогаал эртеми тыва, орус болгаш делегей чоннарының культурлуг өнчүзүнүң чарылбас кезээ дээрзин медресеп, ук эртемни өөренири чугула дээрзин билири;
- бодун долгандыр турар ниитилелге шын алдынары;
- өг-бүлезинге, ада-чуртунга ынак, оларның мурнунга харысалгалыг болурун медресеп, бот-хуузунуң хамааты туружун тудуп билири;
- аажы-чаңын, амыдыралчы дуржулгазын бот-тускайлаң шын тодарадып, углап, сайзырадып билири;

- харылзажылга үезинде үзел-бодалын тодаргай, шын илередип, өскелерни дыңнап, оларның бодалдары-биле каттыжып азы каттышпайн тура, ниитиниң корум-чурумунга дүүштүр бодун алдынып билири;
- өске чоннарның культуразына хүндүткелдиг болуру;
- өөредилге-шинчилел ажылдарына база харылзажылганың янзы-бүрү ажыл-чорудулгазын күүседиринге чугула медээлерни (словарь, энциклопедия, Интернет болгаш о.ө.) тып, шилип, ажыглап билири;
- сагыш-хөңнү байлак, кээргээчел, энерелдиг сеткилдиг аажы-чаңныг болуру, чараш мөзү-шынарга бодун белеткээри.

Метапредметтиг түңнелдер

Өөреникчилерге чогаал эртемин өске эртемнерниң теория-практиктиг билиглери-биле холбап өөредири, коммуникативтиг(харылзаа тудуп, чугаалажып билириниң), регулятивтиг (бот-угланышкынның), чаа билиглерни угаап шингээткениниң түңнелдери.

Өөредилгениң угаап шиңгээдир бүгү талалыг кылдыныгларының түңнелдери:

- сөзүглелде медээлерниң хевирлерин тодарадып билир, кол теманы, ооң иштинде кирген бичии темаларны шын билип турары;
- чогаалдың аймаан, жанрын тодарадып билири;
- номчулганың янзы-бүрү: өөредиглиг, көргүзүглүг, таныжылгалыг хевирлерин ажыглап билири;
- янзы-бүрү хевирлерде бердинген сөзүглелдерден (чүглө сөзүглел, иллюстрациялыг сөзүглел, таблица, схема кирген сөзүглелдер кол болгаш ийи чергениң медээлерин ылгап билири;
- дыңнап бижиир сөзүглелдер-биле ажылдап билири (кыска, шилилгелиг, долу дээш о.ө.);

Харылзажырының бүгү талалыг кылдыныгларының түңнелдери:

- бодунуң бодалын өске кижилерге билдингир кылдыр бот- тускайлаң илередип шыдаары;
- тургустунган байдалга таарыштыр айтырыгларны шын тургузуп база харыы берип билири;
- кады ажылдап турар бөлүктүң ниити шиитпиринге чөпшээрэжиб билири;
- бодунуң туружун боттуг бадыткалдыг чижектер-биле тудуп, херек апарганда, өскертип билири;

Предметтиг түңнелдер

- Чогаал эртемин өөренириниң онзагайын, чугулазын медреселдиг билип ап чорууру;
- чогаал эртеми чечен сөстүң уран-чечени болгаш чаражы, культурлуг аажы-чаң болгаш мөзү-шынарның көргүзүкчүзү боорун эки билири;
- чечен чогаал уран чүүлдүң тускай хевири бооп чоруурун болгаш уран чүүлдүң шупту хевирлери сырый харылзаалыг дээрзин билири;
- улустуң аас чогаалының аңгы-аңгы хевирлерин тодарадып база оларны авторлуг чогаалдардан ылгап билири;
- улустуң аас чогаалының хевирлери – үлегер домак болгаш чечен сөстөрүни ылгап билири;
- кыска тоолдарны боду чогаадып шыдаары;
- эпиктиг чогаалдарда кол болушкуннарны тодарадып, оларның аразында харылзааларын, чөрүлдээлерниң чылдагааннарын тодарадыры;

- алгыш-йөрээлдерни аас болгаш бижимел чугаага ажыглап билири;
- чогаал сөзүглелинин планын, тезизин тургузуп билири, план езугаар аас-биле азы бижимел-биле кыска утказын тургузуп билири;
- литературлуг терминнерни, чогаалдан үзүндүлөрни, цитаталарны чогумчалыг ажыглап билири;
- чогаал сайгарылгазының азы харылзаалыг чугаа үезинде бодалдарын шын, тода илередип, монолог, диалог чугаа тургузуп азы ниити чугаага киржиб билири;

Кол ниити өөрөдигениң 7–8 класстарыңа өөреникчилерниң номчулга культуразы бедип, чогаал сайгарылгазын улам ханы чорудуп өөренир, чогаал теориязын шиңгээдири делгемчиир. Дылдың чурумалдыг аргаларындан аңгыда, тема, идея, сюжет болгаш композицияның элементилери-биле тодаргай таныжып, шүлүк тургузуун сайгарар. Мөзү-бүдүш болгаш этика темазыңа бижиттинген, солун ужуралдарлыг, ужур-утказы уругларның чогаадыкчы арга-шинээн сайзырадырынче угланган чогаалдар-биле таныжар. Чечен чогаалды чогаалчының намдары-биле холбап өөренир.

Программа, Россия Федерациязының ниити өөрөдиге черлеринге чогаал эртемни албан өөрөдир чада езугаар, өөрөдигениң Федералдыг базистиг планында бердинген кол ниити болгаш ортумак (долу) өөрөдигеге төрөөн (тыва) чогаал эртемни шиңгээдир 4 дугаар вариантыны боттандыраынче угланган. Ук вариант езугаар, төрөөн (тыва) чогаалды өөрөдириниң хуваалдазы: 5–7 класстарга чылда тус-тузунда 105 шак (неделяда 3 шак), 8–9-ку класстарга чылда 70 шак (неделяда 2 шак) үлөлгезин кылган.

Класс	Шиңгээдир үндезин билиглер	Принциптер
5 класс	Жанр	Тематиктиг
6 класс	Аймактар болгаш жанрлар	Тематиктиг, литература-теоретиктиг
7 класс	Маадыр болгаш аажы-чаң	Проблема-тематиктиг, литература-теоретиктиг
8 класс	Чечен маадыр, омур-хевир	Проблема-тематиктиг
9 класс	Чечен үе болгаш чогаалчы, чогаал болгаш номчукчу	Төөгү-хронологтуг, проблема-тематиктиг
10-11 класс (үндезин)	Чечен чогаалдың проблема-тиказы, чечен чогаал болгашномчукчу	Төөгү-хронологтуг, проблема-тематиктиг
10-11 класс (профильдиг)	Төөгү-литературлуг байдал, автор болгаш чогаал. Чогаалчының чечен делегейи	Төөгү-хронологтуг, проблема-тематиктиг

Шиңгээдип алыр кол литература-теориялыг билиглер:

- чечен чогаал – сөстүң уран чүүлү;
- чогаалдың жанрлары;
- чечен чогаалдың хевири;

- чечен чогаалдың утказы;
- чогаал дылының чурумалдыг уран аргалары;
- төөгү-литературлуг хөгжүлдө. Литературлуг угланышкыннар болгаш агымнар: реализм, модернизм, постмодернизм (допчулал);
- сураглыг тыва чогаалчыларның чогаадыкчы ажыл-чорудулгазы;
- литературлуг овор-хевир;
- символ;
- психологизм;
- тыва шүлүк тургузуунун онзагайы. Шүлүк тургузуунга хамаарыштыр тыва аян-хөөн. Авторларның чаа тывыштары;
- делегей поэзиязындан үлегерлээн шүлүк тургузуу;
- тыва чогаал критиказы, ооң эрткен оруу, амгы үеде байдалы;
- очулга ажыл-чорудулгазы.

Календарь-темалыг план. Тыва чогаал. 8класс

№	Кичээлдернин темалары	Кичээлдин хевири	Шагы	Хуну	Факт	Чедип алыр түннелдер			Чугаа сайзырадылгазынга чорудар ажылдары		Онаалга
						Эртем талазы-биле шингээдип алыр билиглер	Метапредметтиг арга-мергежилдер	Өөреникчилерниң бот-тускайлан сайзыраары	Аас-биле	Бижимел-биле	
1	Чечен чогаал дугайында сөс	Кичээл-лекция	1			Чечен чогаал дугайында билиг	Уран-чуулдун онзагай (чуулунун) хевиринин кижинин сагыш-сеткилин байыдарынга эстетиктиг салдарын, чогаалдын кол сорулгазын билири	Айтырыг-харыы	Ном-биле ажыл. Беседа	Кыска конспект бижири	«Чечен чогаал – амыдыралдын корунчуу» - деп харылзаалыг чугаа тургузар
Тандым турда, тандаш-ла мен- 14 ш											
2	С.А.Сарыг-оол «Улуг-Хемим»	Холушкак кичээл	1			Шулуглелдин темазы, пейзаж, уе болгаш девискээр дугайында билиг	Чогаалдын лириктиг маадырынын окур-хевирин, дылынын уран- чеченин оске чогаалдар- биле харылзаазын билири	Чогаалдын сайгарылгазы	Аянның номчулга. Словарь-фразеологтук ажыл. С.А.Сарыг-оол дугайында чугаа	Куску, чайгы пейзажтарны, уе болгаш девискээрни чураан одуругларны ушта бижиир.	Узундуну шээжи-биле аянның номчуур.
3	Чогаалдың лириктиг маадырының окур-хевири	Кичээл угаап боданыышкын	1			Лириктиг маадыр дугайында билиг	Лириктиг маадырны тодарадып билири				Шулуглелден эпитет, деннелге, дирижиделгелерни ушта бижиир
4	Ч. Т. Шүлүглел дугайында билиг	Чаа теманын тайылбыры	1			Шулуглел дугайында билиг	Шулуглелдин оске жанрлардан ылгалдыын, проза болгаш шулук чогаалынын каттышканын, чижектерни тып	Тестилер	Чогаалдар сайгарылгазы. Ном- биле ажыл.	Тыва литературада шулуглелдер , оларнын авторларын сактып бижиир	Дыннадыг «Шулуглел-литературада онзагай жанр».

						бижири.					
5	Ю.Ш.Кюнзегеш «Дыт»	Чогаал сайгарылга зы	1			Лириктиг маадыр дугайында билиг	Чогаалдын уран-чечен аргаларын тодарадып, шулук тургузуунга сайгарып билири	Аянныг номчулга, сайгарылга	Словарь- фразеологтуг ажыл	Эргижирээн состерни ушта бижээш, утказын тайылбырлаар. Диригжидилг- ни тып бижиир	Аянныг номчулга
6	Ю.Ш.Кюнзегеш «Чөөн чүктүң кижизи мен»	Ч.С.К.Аянн ыг номчулга кичээли	1			Авторнун «чоон чук» депбилиишкенини н дугайында билиг	Кижинин торээн чери, бойдузу-биле харылзаазын амыдырал биле чогаалданн чижектерге илередип билири	Аянныг номчулга	Аянныг номчулга, сайгарылга	Словарь- фразеологтуг ажыл	Шээжи-биле аянныг номчулга
7	М.Б.Доржу Даг эзири	Чогаал сайгарылга зы	1			Куштар дугайында билиг	Торээн черинин куштарын танып билири	Чогаалда кирген куштун овур- хевирин ушта- бижири	Сайгарылга		Чогаалдын планын тругузар
8	К.Д.Н.Сурун- оол «Ырла, Хемчик»	Кичээл- сайгарылга	1			Тема, идея дугайында билиг	Лириктиг маадырнын овур-хевирин тодарадып билири.	Аянныг номчулга	1.Сайгарылга	Словарь- фразеологтуг ажыл	Кыска чогаадыг «Чадаган- тыва национал хогжум херексели».
9	М.Б.Кенин- Лопсан «Хуттун ужары»	Кичээл сайгарылга	1			Шулуктун тема, идеязы дугайында билиг		Аянныг номчулга	Уран-чечен аргаларны сайгарары	Словарьлыг ажыл	Шулукту шээжилээр
10- 12	К-Э.К.Кудажы «Танды кежи». Чогаалда тыва улустун чаагай чанчылы	Холушкак кичээл узундуну эдерти чугаалаар азы шээжилээр	3			Тоожукчу маадыр дугайында билиг. Композиция болгаш сюжет дугайында билиг	Чогаалда бойдуска хумагалыг хамаарылга, тыва езу- чанчылдарны сагыыры чергелиг айтырыгларны илередип билири	Айтырыг- харыы	Оюн «Кым билирил?» Словарь- фразеологтуг ажыл. Номчааш, утказын чугаалаар	Улусчу ужурларны чуруп коргускен одуругларны ушта бижиир	Кыска чогаадыг «Кижиг – бойдустун толуг»
13	Зачет кичээл. К-	Зачет	1			К-Э.Кудажынын	Чогаалчынын	Айтырыг-	Викторина		Презентация «К-

	Э.Кудажынын чогаалдары				чогаадыкчы ажыл- уулезинин дугайында нити билиг	чогаалдарынын темаларын тодарадып билири	харыы	«Маадырны тып»		Э.Кудажынын чогаалдары»
14	З.С. Байсалова «Тайга ээзи»	Кичээл сайгарылга	1		Чогаалдын тема, сюжеди дугайында билиг	Чогаалдын аас чогаалы-биле холбаазын тодарадыры	Чогаалдын ночулгазы			«Соглээн сос – керткен ыяш» деп улегер доматкын утказынга даянып кыска чогаадыг бижиир
15	З.А. Намзырай «Дуруяалыг шол»	Аянныг номчулга	1		Шулуктун темазы дугайында билиг	Чогаалда дуруяанын овур-хевирин тодарадып юнжиир	Аянныг номчулга	Шулуктун ждылынын онзагайын сайгарар	Эпитеттерни ушта бижиир	Шулуктун темазынга таарыштыр чурук чурууур
16	К.Д.Н.З. Намзырай «Эглип келир куштарым»	Аянныг номчулга	1		Шулук дугайында билиг	Шулуктун утказын, аванын чагыынын утказын илередип бижиир	Шулуктун сайгарылгазы	1. Шулукту н тургузуу н сайгарар 2. Аялгазы н ооренир	Дыннадыг кылыр	«Тыванын куштары» деп дыннадыг кылыр
/Тараа турда, тодуг-ла мен...- 4 ш.										
17	К-Э.К.Кудажы - «Тараа».	Чогаал сайгарылга	2		Тоожу, эпитаф, уе болгаш девискээр дугайында билиг	Чогаалдын эпигравынын уjur- утказын тодарадып, овур-хевирлерни тургузуп, чогаалдын темазын, сюжедин тодарадып билири	Викторина, тестилер	Номчааш, утказын эдerti сайгарып чугаалаары	Словарь- фразеологтуг ажыл. Овур- хевирлерни созуглелден тургузары	Дыннадыг «Тараа – К- Э.К.Кудажынын баштайгы тоожузу»
18	Чогаалдын сюжедин тодарадыр. Чогаалдын эпигравын тодарадыр.	зынын кичээли								
19	Ч.С.К. Чогаадыг «Тараа – амыдыралдын дозу»	Ч.С.К.	1		Тема, кол бодал дугайында билиг	Бодалын долу, чиге илердип билири	Чогаадыг	План тургузар	чогаадыг	Реферат «К-Э.К.Кудажы – улустун чогаалчызы»
20	Антон Уержаа	Аянныг	1		Шулуктун темазы,	Уругларнын мергежил	Шулук	1. Аянныг	Риториктиг	Шээжи-биле аянныг

	«Ажыл»	номчулга			идеязынын дугайында билиг. Антитеза дугайында билиг	шилип алырынга , хамааты туружун иелередиб быжыглаарынга салдарын тодарадып билири	тургузуунга сайгарары	номчулга 2. Словарь-ушта бижээш, фразеологтук ажыл	айтырыгларны ушта бижээш, ужуур-утказын тайылбырлаар	номчулга. Кыска чогаадыг «Кым болур мен»
Киж чурттуг, куш уялыг –16 ш.										
21	В.Ш.Кок-оол «Самбажык»	Холушкак кичээл» пейзаж, чуруур. бижиир	1		Персонаж, идеялиг конфликт, символиктиг утка, персонажтарнын психологтук байдалынын дугайында билиг.	Шиинин кол-кол персонажтарын, оларнын омур-хевирин тодарадып, шиинин дылынын уран-чеченин, аас чогаалын ажыглаанын, шиинин амгы уеде унезин билири	Рольдап аяанныг номчулга, айтырыг-харыы	В.Ш.Кок-оол дугайында чугаа. Шиинин утказын чугаалаары(кыска, делгеренгей, чугурту)	Словарь-фразеологтук ажыл. Улегер домактарны ушта бижиир	«В.Ш.Кок-оол – артист, драматург» деп реферат бижиир
22	Шииниң символиктиг утказы	Кичээл сайгарылга	1		Шиинин тургузуу дугайында билиг					«Шиинин эртен тогулут уе-биле холбаазы» деп кыска дыннадыг
23	Шиинин уран-чечени, аас чогаалы	Кичээл-сайгарылга	1		Шиинде кирген аас чогаалынын хевирлери дугайында билиг					Маадырларны болуктеп ушта бижиир
24	Шииден улегер домактарны ушта бижиир	Кичээл катаптаашкын	1			шиинин дылынын уран-чеченин, аас чогаалын ажыглааны				«Самбажыктын салым-чолу» деп кыска чогаадыг бижиир
25	Ч.С.К. Чурумал «Алдан-маадырларнын тура халыышнын чылдагааны. Оларга тураскаал»	Ч.С.К.	1		Тема, кол бодал дугайында билиг	Тоогу-биле холбаа	Бодалын долу, чиге илередиб билири	Алдан-маадырлар дугайында кыска чугаа	Чогаадыгнын сайгарылгазы	«Бинак маадырым» деп чурук чуруур
26	С. А. Сарыг-оол - «Чечен-биле	Кичээл-сайгарылга	3		Шиинин кол идеязы дунайында	Шиинин аас чогаалы-биле харылзаазы	Аяанныг номчулга	Рольдап номчууру	Тыва хогжум херекселдерини	Чогаалда тыва улустун аас чогаалынын хевирлерин

28	Белекмаа»				билиг				н овор-хевирлерин ушта бижиир	айтып бижиир
29	Ч. т. Шии дугайында билиг	Чаа теманын тайылбыры	1		Шии чогаалынын дугайында билиг	Шии чогаалынын кол болуктеринин хевирлерин билири	Тестилер	Словарь-фразеологтуг ажыл	Кыска конспект	Дыннадыг «Шии чогаалы»
30	Ч.С.К. Чогаадыг «Ынак маадырым»	Ч.С.К. «Ынак маадырым»	1		Тема, кол бодал дугайында билиг	Номчаан чогаалынга унелел берип, бодалын тода, долу илередип билири	Чогаадыгнын планын тургузар	Алдан-маадырлар дугайында чугаа	Чогаадыгны бижири	Харылзаалыг чугаа «Сонуургааным тыва шиилерим бирээзи»
31-32	Антон Үержаа - «Үш чүс харлыг кырган кускуннун чагы». Ачазынын чагыглары кандыгыл?	Кичээл-сайгарылга	2		Чогаалчынын философчу лириказы, чогаалда янзы-буру поэктиг овор-хевирлер	Чогаалдын тургузуу. Шулултледдин дылынын уран-чечени, чурумалдыг аргаларны ажыглааны, чагыг мотивинин куштуун илередири	Тестилер	Чогаалчы дугайында кыска сос. Номчулга, сайгарылга	1.Словарь-фразеологтуг сайгарылга 2.Овор-хевир-ни илереткен одуругларны ушта бижиир	Адалгаларны ушта бижиир. Кускуннун овор-хевирин чуге хереглээнин тайылбырлаар
33-34	М.Б.Ховалыг - «Ыдыктаан тук». Ыдыктыг XIV-кү Далай-Лама башкы	Кичээл-сайгарылга	2		Тоогу-барымдаалыг чогаал, ыдыктыг символдар дугайында билиг	Чогаалчынын ыдыктыг чуулдерге уругларнын хундуткелдиг хамаарылгазын илереткен кижизидилгелиг салдарлыг чогаалын тодарадып билири	Номчулга, сайгарылга	Словарь-фразеологтуг ажыл	Билдинмес состерни ушта бижээш, утказын словарьдан тып тайылбырлаар	Чогаал шинчилели. Хууда аттар дугайында кыска шинчилел ады
35	Чогаал теориязы. Барымдаалыг чогаалдар дугайында билиг	Кичээл-лекция	1		Очерк, барымдаалыг чогаал дугайында билиг	Барымдаалыг чогаалдарнын онзагай шынарын, авторларын билири	Айтырыг-харыы	Беседа-лекция	Тыва литературада барымдаалыг чогаалдарнын аттарын чыып бижиир	Конспект
36	К.Д.Н. Тыванын ыдыктыг символдары	К.Д.Н.	1		Ыдыктыг символдар дугайында билиг	Тук, сулде, гимн ырыны билири	викторина	1. Беседа 2. Чогаалдар	Слайдылар тургузар	Кыска чогаадыг «Тыва – мэн торээн чуртум»

								сайгарыл газы		
37	Ч.сай. Эдертиг	Бижимел ажыл	1		Эдертигни шын бижири					
38	Частырыглар- биле ажыл	Кичээл сайгарылга	1							Бажынга эдертигни бижип ооренир
«Авай, авай, авайымны...»- 10 ш.										
39	С.А.Сарыг-оол «Херээжен»	Кичээл сайгарылга	1		Ава темазынга бижиттинген чогаалдар дугайында билиг	Ава кижинин амыдыралга чугулазын медресе билири	Чогаалда аванын овор- хевирин тодарадыры	Шулуктун сайгарылгазы	Аванын овор- хевирин ушта бижиир	Шулукту шээжилээр
40	С.А.Сарыг-оол Авамнын ынак оглу	Кичээл сайгарылга зы	1		Шулуктун темазы дугайында билиг	Шулуктун тогу-биле холбаазы	Шулуктун планын тургузары	Шулуктун тургузуун сайгарар	Дылынын онзагайын сайгарары	Айтырыг 11 ар. 186
41 - 42	Е.Т.Танова - «Иенин салым- чолу»	Кичээл- сайгарылга	2		Тоожу, эпистолярлыг жанр дугайында билиг	Боттут барымдааларны чогаалда ажыглаанын, чогаалдын оске эртемнер-биле харылзаазын, кижиз- кчи утка-шынарлыын тодарадып билири	Айтырыг- хары	1.Ажыкмаа- Рушева, Надя Рушева дугайында беседа 2.Номчулга, сайгарылга	Словарь- фразеологтук ажыл	Чогаалда овор-хевирлерни ушта бижиир. Чогаалдын кыска утказын чугаалаар.
43	А.А.Даржай «Авамга чечээм»	Кичээл- сайгарылга	1		Сонет чечээ деп термин дугайында билиг	Тыва шулук чогаалында ава темазынын монгези, сонет жанрынын сайзыралынын дугайында билири	Тестиер	Беседа Словарь- фразеологтук ажыл	Уран- чурумалдыг аргаларны ушта бижиир	Шээжи-биле аянын номчулга
44 - 45	М.М. Дуюнгар - «Авамнын тону»	Кичээл- сайгарылга	2		Чогаалдын темазы дугайында билиг	Чогаалда маадырларнын овор- хевирин тодарадып билири. Чогаалда салдынган кол чорулдээни тодарадыры	Чогаалдын планын тургузар	Словарьлыг ажыл	Чогаалдын адын чуге «Авамнын тону»деп адааны? Бодалын бижиир	Чогаалдын дылынын онзагайын сайгарар
46	З.А. Намзырай	Кичээл-	1		Шулуктун идеязы	Чогаалда аванын овор-	Шулуктун	Шулукке	Уран-чечен	Шээжи-биле ооренир

	«Авам мени манап ораp»	сайгарылга			дугайында билиг	хевиpин боттуг амыдыралга авалар-биле деннээри	тургузуун сайгарары	бжиттинген аялганы сактыры	аргаларны ушта бижири	
47	Ч.С.К. Чогаадыг «Тыва чогаалда ава кижиг»	Ч.С.К.	1		Тема, (идея), кол бодал дугайында билиг	Бодалын тода, долу илередип билири	Чогаадыг	Ава дугайында кыска чугаа	Чогаадыг	С.А.Сарыг-оол «Авамнын ынак оглу» номчааш, сайгарар
48	Частырыглар-биле ажыл		1							
Кижиг болуру чажындан -										
49	Ч.Ч.Куулар «Шораан»	Кичээл-сайгарылга	1		Проза жанры, прототип дугайында билиг	Кол маадырнын омур-хевири, салым-чаяанын илереткен детальдарны, психологизм аргазын ажыглаанын илередип билири	Чогаал сайгарылгазы	1.С.Базыр-оол дугайында кыска чугаа 2.Номчулга, сайгарылга	1.Словарь-фразеологтуг ажыл 2.Тыва улустун езу-чанчылдарын тоожудан тыпкаш, ушта бижиир	Харылзаалыг чугаа «Чолдун оруу – човуланнын бызы»
50	Эге «Салымга канчап чагыртыр»	Кичээл аяанныг номчулга	1		Чогаалчынын болгаш чогаалдын дугайында билиг	Чогаалдын нити утказын, омур-хевирлерни, чурумалдыг аргаларны сайгарып билири	Эгенин сайгарылгазы		Айтырыг-харыы	Чогаалды номчааш, оон кижизидикчи салдарын тодарадыр
51	Эге «Даайынын белээ»	Кичээл-сайгарылга	1		Омур-хевирлер дугайында билиг	Чогаалдын нити утказын, омур-хевирлерни, чурумалдыг аргаларны сайгарып билири	Чогаалда омур-хевирлерни тодарадыр		Айтырыг-харыы	Номчуур ар.239-245
52	Эге «Сандак ирейнин салдары»	Кичээл-сайгарылга	1		Уран-чечен аргалар дугайында билиг	Чогаалдын нити утказын, омур-хевирлерни, чурумалдыг аргаларны сайгарып билири	Уран-чечен аргаларны дилеп тывар		Айтырыг-харыы	Айтырыг 1 ар. 264

53	Эге «Кыштын оорушкузу», «Эдер-Куй»	Кичээл чурумал	1		Чогаалчынын болгаш чогаалдын дугайында билиг	Чогаалчынын дылынын онзагайын сайгарып билири			Айтырыг-харыы	Айтырыг 2 ар. 264
54	Эге «Агар-Элезин», «Байырлыг, кырган-ачай»	Кичээл чурумал	1		Чурумал дуагыйында билиг	Чогаалда бойдус чурумалын тодарадып билири			Чурук-биле ажыл	Айтырыг 6, 9 ар.264
55	Эге «Чолдун оруу – човаланнын ызызы»	Кичээл-сайгарылга			Чогаалчынын болгаш чогаалдын дугайында билиг	Чогаалдын нити утказын, омур-хевирлерни, чурумалдыг аргаларны сайгарып билири	Зачет		Айтырыг-харыы	Айтырыглар 1, 2, 3, 7 ар. 274
56	Ч.С.К. Чогаадыг «Шораан – ёзулуг маадыр»	Ч.С.К.	1		Тема, кол бодал дугайында билиг	Тоожу, омур-хевир, прототип, кол маадыр дугайында билири	Чогаадыг	Шорааннын омур-хевиринге хамаарыштыр кыска чугаа	чогаадыг	Чогаалдан улустун аас-чогаалдарындан улегерлерни тывар
57-58	К.Д. Чамыян «Ханы дазыл», «Чогаалда берге өөреникчи»	Холушкак кичээл, дискусия «Бир эвес мен башкы турган болзумза...»	2		Чогаалдын темазынын, идеязынын, омур-хевирлернин дугайында билиг	Тоожунун уран-чеченин, оон идеялиг утказын, кижизидикчи салдарын илередип тодарадып билири	Чогаалдын сайгарылгазы	1.Словарь-фразеологтуг ажыл 2.Башкы болгаш оореникчилер дугайында чугаа	1.Кол маадырнын омур-хевирин тургузары 2.Бойдус чурумалдарын тыпкаш, ушта бижиир	Чогаалдын эгелеринин уткаларын сайгарып чугаалаар
59	Ч.С.К. Чогаадыг «Башкы – амыдыралдын шын орукче айтыкчызы»	Ч.С.К.	1		Башкы дугайында билиг	Башкы кижинин чогаалдарда болгаш амыдыралда омур-хевирин илередип билири	чогаадыг	Башкы дугайында кыска чугаалаашкын	чогаадыг	Башкы дугайында чогаалдар тып номчааш, утказын чугаалаар
60	А.Х-О.Ховалыг «Уш уне»	Кичээл сайгаылга	1		Тема, идея, шулук тургузуунун дугайында билиг	Шулуктун уран-чеченин, кижизидикчи утказын тодарадып билири	Аянныг номчулга	1. Чогаалдын сайгарылгазы	Словарь-фразеологтуг ажыл	А.Ховалыг дугайында дыннадыг бижиир

								2. Лирикти г маадырн ын черинге, чонунга, дылынга хамаары лгазы		
61	Ч.С.К «Ушу не» - аас журналы	Ч.С.К.	1		Уш уне дугайында билиг	Чер, чурт, дылга кижинин хамаарылгазын, унелелин тоарадып билири	Аас журналы	Коргузут материалдарга тайылбыр	Чер, чурт дугайында улегер- домактар, тывызыктар бижиир	Харылзаалыг чугаа»Тыва черим, чонум, дылым»
62	Түңнел кичээл «Мээн эн-не сонуургаан чогаалым»	Кичээл- сайгарылга	1		Чогаалдар дугайында билиг	Эн-не сонугаан чогаалын ханы сайгарып билири	сайгарылга	Ынак чогаалынын дугайында дыннадыг	Сонугаан чогаалынга аннотация бижиир	Чайгы уеде номчуур чогаалдар данзызы
63- 65	Чыл дургузунда өөренген чүүлдери катаптаары. Кичээл практикум	Кичээл беседа	3		Ооренген чогаалдар дугайында билиг	Ооренген чогаалдарны тема аайы-биле болуктээри	сайгарылга	Эн-не сонугаан чогаалы дугайында дыннадыг		Номчукчунун дептерин тургузар. Чыл дурузунда ооренген чогаалдарны дептерже кирибижиир
66	Хыналда тест	Кичээл хыналда	1		Ооренген чогаалдарынга хыналда айтырыглар	Чогаалдарны кайы хире шингэди алганын бадыткаары	Бот ажыл		Хыналда ацтырыгларга харыы	
67	Кичээл катаптаашкын		1							
68	Түңнел кичээл	Туннел кичээл	1							